

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

“TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ XO'JALIGINI
MEXANIZATSIYALASH MUHANDISLARI INSTITUTI”
MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
XMMI O'quv ishlari
bo'yicha prorektor
B.Xudayarov
2022y.

60813000 - “Suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalar va ulardan
foydalanish” ta'lim yo'nalishi bo'yicha bo'yicha
o'quv tanishuv va qidiruv amaliyoti
DASTURI

Toshkent-2022y

Malakaviy ishlab chiqarish amaliyotining dasturi O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 202__ yil “_____” _____dagi _____-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan (buyruqning ilovasi) “Suv xo‘jaligida innovatsion texnologiyalar va ulardan foydalanish” ta’lim yo‘nalishining Davlat ta’lim standarti va namunaviy o‘quv rejasi asosida tayyorlangan.

“Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti” Milliy tadqiqot universiteti Kengashining 202__ yil “__” _____dagi _____-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:

- A.G.Sherov – “TIQXMMI”MTU, “Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish” kafedrasini mudiri, prof, t.f.d.;
- B.T.Amanov – “TIQXMMI”MTU, “Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish” kafedrasini dotsenti.
- N.N.Gadayev – “TIQXMMI”MTU, “Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish” kafedrasini dotsenti (PhD).

Taqrizchilar:

- B.Soliyev – “Irrigatsiya va suv muammolari ilmiy tadqiqot instituti” laboratoriya mudiri dotsenti. t.f.d.;
- S. Nurjanov – “TIQXMMI” MTU, “Gidrologiya va gidrogeologiya” kafedrasini dotsenti, t.f.n.;

“Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish”

kafedrasini mudiri:

2022 yil «_____» «_____»

imzo

A.Sherov

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 1 martdagi PQ-145-sonli Quyi bo‘g‘inda suv resurslarini boshqarishni takomillashtirish hamda suv iste‘molchilari orasidagi munosabatlarni tartibga solish chora-tadbirlari to‘g‘risida qarorida Suv resurslarini samarali boshqarish, ularning hisobi va hisobotini to‘laqonli yuritish, suv iste‘molchilari orasidagi munosabatlarni takomillashtirish hamda ushbu jarayonlarga xususiy sektorni keng jalb qilish maqsad qilingan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 1 martdagi PQ-144-sonli Qishloq xo‘jaligida suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy etishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida qarorida Suvni tejaydigan texnologiyalarni joriy qilishdagi mavjud kamchilik va muammolarni bartaraf etish, mintaqada kuzatilayotgan suv tanqisligining salbiy ta‘sirini yumshatish, shuningdek, qishloq xo‘jaligi ekinlarini yetishtirishda suv resurslaridan yanada samarali foydalanish maqsad qilingan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 27 dekabrda “Paxta xomashyosini yetishtirishda tomchilatib sug‘orish texnologiyalardan keng foydalanish uchun qulay shart-sharoitlarga oid kechiktirib bo‘lmaydigan chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ - 4087-sonli qarori, 2019 yil 9 oktyabrdagi “Suv resurslarini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ - 4486-sonli qarori, 2020 yil 7 iyuldagi PQ – 6024 - sonli “O‘zbekiston Respublikasi suv xo‘jaligini rivojlantirishning 2020 - 2030 yillarga mo‘ljallangan Konsepsiyasi va 2018 yil 8 maydagi “Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari institutida oliy ma‘lumotli kadrlar tayyorlash tizimni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3702 sonli qarorlarida ko‘rsatilgan oliy ta‘lim jarayonida nazariya va amaliyot yaxlitligi ta‘minlash, talabalarning malakaviy amaliyotlarini ishlab chiqarish korxonalarida o‘tkazishni samarali tashkil etish, har bir talabaning tegishli tarmoq (soha)ning muayyan tashkilotlari va korxonalarida malakaviy amaliyotlari tizimli ravishda o‘tkazilishini tashkillashtirish, talabalarning ishlab chiqarish va malakaviy amaliyotlarini sohaviy korxonalar va tashkilotlarning ishlab chiqarish jarayonlari bilan chambarchas bog‘lash, korxonalar va tashkilotlar ob‘ektlarida talabalarning amaliyotini tashkil qilish va ustoz-shogird tizimi asosida o‘tilishini ta‘minlash hamda talabalarni ishlab chiqarishning yangi me‘yoriy hujjatlari, zamonaviy informatsion dasturiy ta‘minot mahsulotlari bilan yaqindan tanishtirish, tizimdagi korxonalar va tashkilotlarda talabalarning ilmiy ishlarni bajarishga ko‘maklashish kabi belgilangan vazifalar amalga oshirish maqsadida ushbu amaliyot dasturi ishlab chiqilgan.

2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha harakatlar strategiyasining “Qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish va jadal rivojlantirish” bandida sug‘oriladigan erlarning meliorativ holatini yanada yaxshilash, melioratsiya va irrigatsiya ob‘ektlari tarmoqlarini rivojlantirish, qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish sohasiga intensiv usullarni, eng avvalo, suv va resurslarni tejaydigan zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish, unumdorligi yuqori bo‘lgan

qishloq xo'jaligi texnikasidan foydalanish singari muhim masalalar bugungi kunda soha oldidagi asosiy vazifalar ekanligini ta'kidlagan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 7 iyuldagi PQ-6024-sonli "O'zbekiston Respublikasi suv xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo'ljallangan Konsepsiyasida ta'kidlanishicha, yurtimizda Zamonaviy suv tejoychi sug'orish texnologiyalardan foydalanish ko'lamini kengaytirish yo'nalishida qishloq xo'jalik ekinlarini sug'orishda suvni tejaydigan sug'orish texnologiyalarini joriy qilish 175 ming gektardan 2025 yilgacha 1 million gektarga, 2030 yilga kelib 2 million gektargacha, shu jumladan, tomchilatib sug'orish texnologiyasi 77,4 mingdan 2025 yilgacha 300 ming gektargacha va 2030 yilga kelib 600 ming gektargacha etkazilishi rejalashtirilgan.

O'zbekiston Respublikasi "Oliy ta'lim muassasalari talabalarining malakaviy amaliyoti to'g'risida"gi Nizom Oliy va o'rta mahsus ta'lim vazirligining 1998 yil 30 oktyabrdagi №305 sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan bo'lib, hozirgi kunda barcha oliy ta'lim muassasalarida malakaviy amaliyotlar ushbu Nizom talablari asosida o'tkazilmoqda.

Bakalavriat ta'lim yo'nalishlari bo'yicha kadrlar tayyorlashning muhim qismi bo'lgan talabalar amaliyoti tanlangan sohaga mos keladigan ilg'or korxonalar, muassasalar va tashkilotlarda o'tkazilishi kerak bo'ladi. Chunki, talabalar amaliyoti bakalavriat ta'lim yo'nalishlari fanlarining nazariy qismini mustahkamlash uchun zarur bo'lgan, o'qish jarayonining bevosita ishlab chiqarish sharoitlarida o'tkaziladigan davomi hisoblanadi. Shuningdek, yetuk kadrlarni tayyorlash uchun ularga nazariy jihatdan chuqur bilim berish va olgan bilim va ko'nikmalarni amaliy jihatdan mustahkamlash muhimdir. O'quv amaliyoti dasturi DTS, o'quv reja hamda «O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim muassasalari talabalarining malakaviy amaliyot haqida»gi Nizomi asosida tuzildi.

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyotiga tegishli umumiy qoidalar

Nizomga muvofiq oliy ta'lim muassasalarining bakalavriat ta'lim yo'nalishlarida talabalarining malakaviy amaliyotlari amaldagi DTS va o'quv rejalarga asosan haftalarda belgilanadi. Amaliyotlarga OTM rektori buyrug'i bilan ma'sul kafedraning ishlab chiqarishni yaxshi biladigan, tajribali professor-o'qituvchilari rahbarlik qiladi.

Amaliyot rahbarining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- zaruriy tayyorgarlik tashkil etish uchun amaliyot ob'ektlariga amaliyot boshlanishidan oldin borish;
- talabalarining amaliyotga borishidan oldin tashkiliy tadbirlar (amaliyot o'tkazish tartiblari, xavfsizlik texnikasi haqida ko'rsatmalar berish va h.k) ni o'tkazishni ta'minlash;
- talabalarni kafedra topshiriqlarida ko'zda tutilgan ilmiy tadqiqot ishlariga rahbarlik qilish;
- amaliyot ob'ektlarida talabalarni mehnat sharoitlari me'yordagidek ta'minlanganligini nazorat qilish;
- talabalarni ichki mehnat tartib-qoidalariga rioya qilishlarini nazorat qilish;

- amaliyot yakunlari bo'yicha talabalar ilmiy anjumanlari tayyorlanishida va amaliyot natijalari himoyasida ishtirok etish;
- talabalarning amaliyot bo'yicha hisobotlarini ko'rib chiqish va tavsiyanoma berish;
- talabalar amaliyot o'tganligi va ularning amaliy tayyorgarligidagi kamchiliklari ko'rsatilgan, amaliyotni yanada takomillashtirish bo'yicha bayon etilgan takliflar, yozma hisobotni kafedra mudiriga taqdim etish;
- barcha amaliyot bilan bog'liq ishlarni amaliyotdan birlashtirilgan rahbar bilan birgalikda amalga oshirish va boshqalar.

Amaliyot yakunida talaba yuqorida aytib o'tilganidek, yozma hisobot tayyorlaydi va uni bevosita amaliyot ob'ektidan tayinlangan rahbar imzolagan kundalik daftar bilan birga oliy ta'lim muassasasidan tayinlangan rahbarga topshiradi. Hisobot talabaning amaliyot davrida bajarilgan muayyan ishlari to'g'risidagi ma'lumotlar, amaliyot obekti bo'limlarining qisqacha izoxi, ular faoliyatining tashkiliy asoslari, amaliyot natijalari bo'yicha xulosa va takliflarni o'z ichiga oladi.

Amaliyot o'tgan xar bir talaba:

- amaliyot o'tish jarayonini yanada takomillashtirish bo'yicha o'z takliflarini berishi;
- chet ellardagi ishlab chiqarish tajribalarini o'rganishi uning ilg'or natijalarini amaliyotga joriy etishga e'tibor berishi;
- hisobot mazmunini shakllantirishda o'z tanlagan sohasi bo'yicha amaliyot davomida olgan ma'lumotlarni oldingi ma'lumotlar va internetdan olingan ma'lumotlar bilan qiyosiy tahlil qilishi lozim.

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyoti bo'yicha bilim, malaka va ko'nikmaga qo'yiladigan talablar

Amaliyotni tashkillashtirish va uni o'tkazish sifati kafedraning ma'sul o'qituvchilariga yuklatiladi. Amaliyot boshlanishidan bir hafta oldin kafedra qoshida talabalar majlisi o'tkaziladi, majlisda barcha talabalarga amaliyot maqsadi, vazifalari, uning mazmuni, bajarish va hisob-kitob yakunlari tartibi to'g'risida batafsil ma'lumot beriladi. Talabalarga amaliyotni o'tkazish uchun zarur xujjatlarni, ya'ni amaliyot dasturi va uslubiy ko'rsatmasi, kundalik daftar, qalam, yozma qog'ozi, kalka, millimetr shaklidagi qog'oz, o'chirg'ichlar, lineyka, kley va o'xshash o'quv vositalarini tayyorlab olishlari to'g'risida axborot beriladi.

Majlisga "Hayot faoliyat xafsizligi" kafedrasida o'qituvchilari taklif qilinadi, ular talabalar xavfsizlik instruktaj darsini o'tkazib, maxsus jurnalida imzolarni chektiradi. Ushbu maxsus jurnalga imzo chekmagan talaba o'quv tanishuv va qidiruv amaliyotiga qo'yilmaydi.

Amaliyot o'tkaziladigan joylariga o'tishdan so'ng, ma'sul o'qituvchilar talabalarni bir nechta 4-6 kishidan iborat guruhlariga bo'ladi. Har guruhga boshliq tanlanadi. Mas'ul o'qituvchi har guruhga 40-50 gektarlik sug'oriladigan dalani va u yerda joylashgan barcha gidromeliorativ tarmoqlarni, hamda gidrotexnika inshootlarini o'rganishni vazifasini yuklaydi. Talabalar ushbu birlashtirilgan maydondagi o'quv-tanishuv amaliyotida ko'rsatilgan maqsad vazifalari bajaradilar.

Guruhlarda bajariladigan ish yakunlarini ma'sul o'qituvchi doimiy ravishda va har kunning yakunida tekshirib boradi va talaba kundaligida qayd qiladi.

1. Qishloq va suv xo'jaligida sug'oriladigan yerlarning meliorativ holatini yanada yaxshilash, melioratsiya va irrigatsiya ob'ektlari tarmoqlarini rivojlantirish, unumdorligi

yuqori bo'lgan suv xo'jaligi innovatsion texnologiyasidan foydalanish singari muhim masalalar bugungi kunning soha oldidagi asosiy vazifasi haqida ma'lumot va tushunchalarni bilishi, foydalana olish;

2. Suv xo'jaligi ishlab chiqarish sohasiga intensiv usullarni, eng avvalo, suv va resurslarni tejaydigan zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etishning usullarini amaliyotda qo'llanilish tartibini bilish;

3. Suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalardan foydalanish hujjatlarini to'ldirish va hisobotlarni to'ldirish bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lish.

Asosiy qism

I. O'quv tanishuv va qidiruv amaliyotining maqsad va vazifalari

Gidromelioratsiya fakultetining 60813000-“Suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalar va ulardan foydalanish” bakalavriat yo'nalishi bo'yicha ta'lim olayotgan talabalar o'quv rejasiga asosan 2 kurs 6 - semestrda keyin qidiruv amaliyotini o'taydilar.

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyoti jarayonida talabalar eng avvalo o'zlarining bilimlarini mustahkamlash maqsadida quyidagilarni o'rganadi:

a) Suv xo'jaligi ishlab chiqarish sohasiga intensiv usullarni, eng avvalo, suv va resurslarni tejaydigan zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etishning usullarini boshlang'ich xujjatlarning yuritilishi, rasmiylashtirilishi, umumlashtirilishini;

b) O'qituvchi yordamida, mustaqil ravishda suv xo'jaligini boshqarishda irrigatsiya tizimlari havza boshqarmalari, jumladan suvdan iste'molchilar uyushmalarida bajariladigan ishlar, sug'orish va zax qochirish tarmoqlaridagi gidrotexnika inshootlari, kanallar va kollektor-zovurlar, hamda qishloq xo'jalik ekinlarining suvga bo'lgan talabi va sug'orish usullari bilan atroflicha tanishadi.

II. O'quv tanishuv va qidiruv amaliyotining mazmuni

Amaliyot davrida talabalar suv xo'jaligi korxonalarida suv hisobini tashkil qilish, korxonalarda yuritiladigan boshlang'ich xujjatlarini rasmiylashtirish tartibi va yillik xisobot shakllarini to'ldirish tartibini o'rganadi. Kafedra professor-o'qituvchilari amaliyotga rahbarlik qiladi, hamda doimiy ravishda amaliyotning o'tishi ustidan nazorat olib boradi.

Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalarni amalga oshirish nazarda tutiladi:

1. Sug'orish usullari, ularning afzallik va kamchiliklari;

2. Sug'orish texnikasi va texnologiyasini o'ziga xos tomonlari, shu jumladan sug'orish me'yorlari va vaqtlarini belgilash tartiblarini o'rganish;

3. Qishloq xo'jaligi ekinlarini o'z vaqtida va sifatli sug'orishni ahamiyatini aniq ishlab chiqarish misollarida isbotlash;

4. Sug'orishda egatga beriladigan suv sarfini to'g'ri o'lchab berish, suv o'lchash qurilmalarini o'rganish va ulardan to'g'ri foydalanish usullarini o'zgartirish;

5. Sug'orishda foydalanilgan qurilmalarni (yumshoq sug'orish quvuri, sifon, salfetka, gidrotexnika inshooti davozasi va h.q.) to'g'ri tanlashni va ulardan foydalanishni to'g'risida ma'lumotlarga ega bo'lish;

6. Sug'orish va gidromelioratsiya tarmoqlardan foydalanish, sug'orish va zax qochirish tarmoqlarining qurilmalari va gidrotexnika inshootlarining ish holati, mavjud yangi sug'orish texnika va texnologiyalarini o'rganish;

7. Yomg'irlatib, tomchilatib va yer ustidan boshqa sug'orish usullari bilan batafsil tanishish, yopiq, yotiq, tik va turli drenaj qurilmalari ish tartibi va ularning o'lchamlarini aniqlash.

Amaliyot o'tish joyi Talabalar bo'ladigan o'quv tanishuv amaliyotini institutning «Gidromeliorativ tizimlaridan foydalanish» kafedrasida auditoriyalari va laboratoriyalarida, amaliyot o'tkazish bo'yicha tuzilgan, shartnomada ko'rsatilgan ob'ektlarda Chirchiq-Oxangaron ITXB, O'zsuvloyixaj AJ, "Bo'zsuv" ITB, Ecodrip MCHJ, Pepe texnologiya MCHJ, Agrodrip MCHJda o'tkaziladi.

Talaba amaliyot o'tkazish jarayonida topshiriqqa mos ravishda bajarilgan ishlar bo'yicha hisobot tayyorlaydi.

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyoti o'tkazishni tashkil etish

Talabalarni amaliyotga olib borishdan oldin korxonaga, tashkilot va uyushmalar bilan institutning o'zaro majburiyatlari shartnoma asosida aniqlanadi.

Amaliyot shartnomalarni tuzish uchun o'quv amaliyoti o'tilishi rejalashtirilgan tashkilot rahbarlariga oliy o'quv yurti ma'muriyati tomonidan so'rov xati taqdim etilishi kerak. Bunda tashkilot rahbari o'quv amaliyoti davri va amaliyot o'tish rejalashtirilgan muddatlar bilan oldindan tanishtirishi kerak.

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyoti taqvimiy rejasi jadvali (amaliyot tarkibiy qismi);

No	Amaliyot ishlari	Bajariladigan sana	Bajarilishi to'g'risida belgi
1.	Suv xo'jaligini boshqarishda irrigatsiya tizimlari havza boshqarmalari tarkibi, tuzilishi, ish jarayonlari bilan tanishish, sug'orilma dehqonchilikda, jumladan suvdan foydalanuvchilar uyushmalarida bajariladigan ishlar.		
2.	Sug'orish va zax qochirish tarmoqlaridagi gidrotexnika inshootlari, kanallar va kollektor-zovurlar, hamda qishloq xo'jalik ekinlarining suvga bo'lgan talabi va sug'orish usullari bilan atroflicha tanishish.		
3.	Ob'ektlarga ekskursiya, foto va video ma'lumotlar. Yakuniy hisobot va ishlab chiqarish korxonaga ma'sul mutaxassislar taqrizi, ishning himoyasi.		

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyotini o'tishda talabalarning vazifalari va burchlari

Talabalar o'zlariga biriktirilgan maydonlarda qo'yidagi ishlarni bajaradilar:

Talabalar o'zlariga biriktirilgan maydonlarda quyidagi ishlarni bajaradilar:

1. Suv tejamkor sug'orish texnologiyalarning moxiyati.
2. Tomchilatuvchi quvurlar, lentalar va tomchilatgichlar.
3. Tomchilatib sug'orish texnikasi elementlari.
4. Tomchilatib sug'orish tizimi.
5. Tomchilatib sug'orishning avzalliklari va kamchiliklari.
6. Tomchilatib sug'orishni joriy etish va uni qurish.
7. Talabalar brigadalari mavjud sug'orish vosita-jihozlardan foydalanish va GM tizimlarining holatini o'rganadilar. Ularni yaxshilash tavsiyalarini beradi.
 - Belgilangan vaqtda amaliyot o'taydigan joyga borishi;
 - Amaliyot o'tayotgan korxonada belgilangan tartibga rioya qilish, mehnat qonunchiligida belgilangan tartibga bo'ysunishi;
 - Tasdiqlangan kalendar rejaga amal qilishi va bajarishi;
 - O'quv amaliyoti rahbarining bergan topshirig'ini to'liq va o'z vaqtida bajarishi;
 - Har kuni bajargan ishlari bo'yicha kundalik yuritish, hamda bajarilishi to'g'risida amaliyot rahbariga tasdiqlatish;
 - Amaliyot o'tish to'g'risida har kuni belgilangan rejaga muvofiq hisobot yozish amaliyotning oxirgi kunida tayyor bo'lishi kerak;
 - Hisobotga amaliyot o'tagan talabaga berilgan tavsifnoma ilova qilinadi;
 - Talaba o'quv amaliyotini o'taganligi to'g'risidagi hisobotni kafedraga belgilangan muddatda topshiradi va himoya qiladi.
 -

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyoti rahbarining vazifalari va burchlari

O'quv tanishuv amaliyotini tashkil qilish va rahbarlik qilishni institutning «Gidromeliorativ tizimlaridan foydalanish» kafedrasidan amalga oshiriladi.

Har bir amaliyot o'tayotgan korxonaga institutdan belgilangan kafedraning o'qituvchilaridan biri rahbarlik qiladi. Bundan tashqari amaliyotni o'taydigan talabalar uchun xar bir korxonaning o'zida korxonaga rahbari tomonidan rahbar tayinlanadi va ular quyidagi vazifalarni bajaradilar.

- Amaliyot rahbari amaliyotga kelgan talabalarni davomatini tekshiradi;
- talabaga o'quv dasturga muvofiq kalendar rejasini tuzadi.
- rejada ish kunlar soni, mavzular aniq ko'rsatiladi.
- amaliyotni o'tish jarayonini nazorat qiladi va talabalarga tegishli maslahatlar beradi.
- kalendar rejasini bajarilishini nazorat qiladi.
- o'quv amaliyotga tayinlangan rahbar, har bir talabaning kalendar rejasi bilan tanishib, talabaning kalendar rejasi bo'yicha ishlashini ta'minlaydi.
- o'quv amaliyotining tugashida hisobotning yozilish sifati, mazmunini nazorat qiladi.
- o'quv amaliyoti tugaganda har bir talaba kundaligiga alohida tavsifnoma (xarakteristika) beradi.

-hisobotni baholaydi.

O'quv tanishuv va qidiruv amaliyoti to'g'risidagi hisobotni tayyorlash

Amaliyotning tugashida har bir talaba bajargan ishi bo'yicha hisobot topshirishi kerak. Hisobot belgilangan mavzular bo'yicha yoziladi. Mavzularga oid suv xisobi, irrigatsiya va melioratsiya tarmoqlaridan foydalanishda boshlang'ich xujjatlari, hisobotlar kamida bitta nusxada to'ldirilishi hisobotga ilova tarzida kiritilishi lozim. Xisobotda albatta xar bir bo'lim, undagi xujjatlar tartib bilan va mavzularni hisobga olgan holda tikilishi lozim. Hisobot tarkibida quyidagi ma'lumotlar keltirilishi kerak:

Kirish. Hisobotning kirish qismida talabalar korxonalarining irrigatsiya va melioratsiya tarmoqlaridan foydalanish, suv hisobini yuritishda amalga oshirilayotgan islohotlar va ularning ahamiyati, suv xo'jaligidagi innovatsion texnologiyalarni tashkil etilishining bugungi holati va ravnaqi, hamda cuv hisobini tashkil etishda zamonaviy texnologiyalar va dasturlarning o'rni.

Asosiy qism

Asosiy qismda quyidagi mavzular yoritilishi lozim:

Suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalardan foydalanishni tashkil qilinishi haqida tushuncha.

Suv xo'jaligida irrigatsiya va melioratsiya tizimlaridan foydalanishning tuzilishi va mazmuni .

Sug'orish usullari, ularning afzallik va kamchiliklari o'rganish.

Sug'orish texnikasi va texnologiyasini o'ziga xos tomonlari, shu jumladan sug'orish me'yorlari va vaqtlarini belgilash tartiblarini o'rganish.

Qishloq xo'jaligi ekinlarini o'z vaqtida va sifatli sug'orishni ahamiyatini aniq ishlab chiqarish misollarida isbotlash

Sug'orishda egatga beriladigan suv sarfini to'g'ri o'lchab berish, suv o'lchash kurilmalarini o'rganish va ulardan to'g'ri foydalanish usullarini o'zgartirish.

Sug'orishda foydalanilgan qurilmalarni (yumshoq sug'orish quvuri, sifon, salfetka, gidrotexnika inshooti darvozasi va h.q.) to'g'ri tanlashni va ulardan foydalanishni to'g'risida ma'lumotlarga ega bo'lish.

Sug'orish va gidromelioratsiya tarmoqlardan foydalanish, sug'orish va zax qochirish tarmoqlarining qurilmalari va gidrotexnika inshootlarining ish holati, mavjud yangi sug'orish texnika va texnologiyalarini o'rganish.

Yomg'irli va tomchilatib va yer ustidan boshqa sug'orish usullari bilan batafsil tanishish, yopiq, yotiq, tik va turli drenaj qurilmalari ish tartibi va ularning o'lchamlarini aniqlash.

Xulosa

Hisobotning xulosa qismida har bir talaba o'quv tanishuv amaliyoti davomida olgan ta'ssurotlarini bayon etishi kerak.

Talabalar hisobotni belgilangan tartibda yozib kafedraga topshiradi.

O‘quv tanishuv va qidiruv amaliyoti kundaligini to‘ldirish

O‘quv tanishuv amaliyoti davomida har bir talabadan mustaqil amaliyot kundalik daftari yuritish talab etiladi. Kundalik daftarining yagona shakli «Gidromeliorativ tizimlaridan foydalanish» kafedrasida o‘qituvchilari tomonidan ishlab chiqilib, kafedra majlisida tasdiqlanadi.

Har bir talaba amaliyot kundalik daftarini amaliyotning birinchi kundan boshlab to oxirgi kunigacha to‘ldirib borishi kerak. Amaliyot kundalik daftari amaliyot hisobotini tuzish uchun zarur bo‘lgan barcha ma‘lumotlarni to‘playdigan ish daftari hisoblanadi. Shunga ko‘ra har bir talaba amaliyot kundalik daftarida amaliyot sanalari bo‘yicha amaliyot ob‘ekti va uning bo‘limlari hamda amaliyot mavzusining qisqacha izohi yoritib borilishi kerak.

Amaliyot kundaligida amaliyot taqvimini, amaliyot rahbarining xulosasi, amaliyot natijasi bo‘yicha kommissiya a‘zolarining xulosasi va qo‘ygan bahosi aks ettiriladi.

Amaliyot to‘g‘risida hisobotni rasmiylashtirish va himoya qilish o‘quv amaliyotini o‘tkazgandan so‘ng bajarilgan ishlar bo‘yicha hisobot yoziladi. Odatda o‘quv amaliyotining hisobot o‘lchamlari 210x297 mm bo‘lgan A-4 yozuv qog‘ozining bir tomoniga qo‘lda yoziladi va uning hajmi har bir bakalavriat yo‘nalishi uchun o‘quv rejasida belgilangan o‘quv amaliyoti soatlaridan kelib chiqqan holda taxminan 20-25 betni (ilovalarsiz) tashkil etishi mumkin. Hisobotni kafedra tomonidan ishlab chiqilgan uslubiy qo‘llanma asosida rasmiylashtirish quyidagi hujjatlar asosida bajariladi. Har bir hujjatning na‘munasi asosida hisobot tayyorlanadi.

1. Hisobot titul varaqasi -1 bet.
2. Institut rektori tomonidan amaliyotni o‘tkazish to‘g‘risida chiqarilgan buyrukdan yoki yo‘llanma nus‘hasi -1 bet.
3. Kundalik daftar (ishlab chiqarish ob‘ekti rahbari yoki mutaxassislari tomonidan tasdiqlanib muhrlangan holda) -1 daftar.
4. Amaliyot ob‘ekti va uning faoliyatida bajarilgan ishlar to‘g‘risida hisobot -15-20 bet.
5. Buxgalteriya hisobi boshlang‘ich hujjatlari nusxalari.

Yuqoridagilar hisobot shaklida tikilib, «Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish» kafedrasiga o‘quv tanishuv amaliyoti tugatgan kundan boshlab 3 kalendar kuni muddatida topshiriladi.

«Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish» kafedrasida majlis qarori bilan amaliyot natijalari to‘g‘risida yozilgan hisobotlarni baholash hay‘ati tuziladi. Hay‘at raisi tomonidan hisobotni qabul qilish vaqti va joylari belgilanadi. Hisobotni himoya qilmagan, topshirmagan yoki qoniqarsiz baholangan talabalarga hay‘at a‘zolari amaliyotni qayta o‘tkazish to‘g‘risida qaror chiqaradi.

O‘quv tanishuv va qidiruv amaliyoti davrida talabalarning jamoat ishlarida qatnashishi

Xar bir talaba amaliyoti o‘tganda jamoat ishlarida faol qatnashmog‘i lozim.

Talabalar jamoa ishlarida faol qatnashishi hamda jamoatchilik tomonidan berilgan topshiriqlarni aniq, o‘z vaqtida bajarish kerak. Amaliyot paytida talabalar hozirgi kunning muammolari bo‘yicha mavzular o‘qishi va suhbatlar o‘tkazishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Asosiy adabiyotlar

1. Drainage Principles and Applications N.P. Ritzema (Editor-in-Chief), 2006, SBN 90 70754 3 39 Printed in The Netherlands
2. Barayev F.A., Kasimbetova S.A va boshqalar. “Gidromelioratsiya tizimlaridan foydalanish”, Darslik. Toshkent. “TIMI”, 2012. - 250 b.
3. Бараев Ф.А., Серикбаев Б.С. и другие. Эксплуатация гидромелиоративных систем. Учебник. Ташкент. “ТИМИ”, 2016. - 270 б.
4. O‘zbekiston Respublikasining «Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risida»gi Qonuni. – 6 may 1993 y.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «O‘zbekiston Respublikasida suvdan limitli foydalanish to‘g‘risida»gi 385-sonli Qarori. – 3 avgust 1993 y.
6. O‘zbekiston Respublikasining «Yer Kodeksi». – 30 aprel 1998 y.
7. Q.M.Q. 2.06.03-97 – Sug‘orish tizimlari, loyihalash me‘yorlari. Tashkent. 1997 y. - 101 b.

Qo‘shimcha adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O‘zbekiston davlatini birligida barpo etamiz. Toshkent, O‘zbekiston, 2016.-56 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Taqidiy tahlil, qat‘iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatini kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Toshkent, O‘zbekiston, 2017.-1046.
3. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustivorligi va inson manfaatlarinida‘minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent, O‘zbekiston, 2017.-486.
4. Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi. T., O‘zbekiston, 2017. “Gazeta. Uz”.
5. Serikbayev B.S., Barayev F.A., Teshaboyev B. va boshqalar. “Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish”, O‘quv qo‘llanma. Toshkent. “Mehnat”, 2008. - 181 b.
6. Barayev F.A., Bazarov R.X., Shaymanov N.O. “Gidromeliorativ tizimlarni ishlatish va avtomatlashtirish”, Darslik. Toshkent. “TIMI”, 2008. - 396 b.
7. Barayev F.A., Bazarov R.X. va boshqalar. “Gidromeliorativ tizimlardan foydalanish” fanidan laboratoriya ishlarini bajarish bo‘yicha metodik ko‘rsatma. Toshkent. “TIMI”, 2013y.
8. Серикбаев Б.С., Бараев Ф.А., Базаров Р.Х. и другие. “Практикум по эксплуатации и автоматизации гидромелиоративных систем”, Учебник. Ташкент. “Мехнат”. 1996. - 396 с.

Internet saytlar:

1. www.ziyonet.uz;
2. www.lex.uz;
3. <http://www/Search/bz>;
4. [http: //iruzmax/freenet/uz](http://iruzmax/freenet/uz).